

แนวทางการพัฒนาภาวะผู้นำของครูในสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่

การศึกษาประถมศึกษาขอนแก่น เขต 1

The Guideline for Development of Teacher's Leadership in Schools under the Office of Khon Kaen Primary Educational Service Area 1

วานิช ประเสริฐพร

มหาวิทยาลัยภาคตะวันออกเฉียงเหนือ

Vanich Prasertphorn

Northeastern University, Thailand

Corresponding Author, Email: vanich.pra@neu.ac.th

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาความต้องการจำเป็นในการพัฒนาภาวะผู้นำของครูในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาขอนแก่น เขต 1 และ 2) ศึกษาแนวทางการพัฒนาภาวะผู้นำของครูในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาขอนแก่น เขต 1 กลุ่มตัวอย่างประกอบด้วย ผู้บริหาร จำนวน 94 คน ครูผู้สอน จำนวน 308 คน รวมทั้งสิ้น 402 คน เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล คือ แบบสอบถามมาตรฐานประมาณค่า 5 ระดับ มีความเชื่อมั่น เท่ากับ 0.97 สถิติที่ใช้ได้แก่ ค่าความถี่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ค่าสัมประสิทธิ์แอลฟาของครอนบาค และค่าดัชนีความต้องการจำเป็น และใช้แบบสัมภาษณ์กึ่งโครงสร้าง ในการสัมภาษณ์ผู้ทรงคุณวุฒิใช้วิธีการเลือกแบบเจาะจง (Purposive Sampling) จำนวน 3 ท่าน และใช้ค่าพิสัยคลอไรท์เพื่อประเมินความเหมาะสม ความเป็นไปได้ และเป็นประโยชน์ ของแนวทางการพัฒนาภาวะผู้นำของครูในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาขอนแก่น เขต 1

ผลการวิจัยพบว่า

1. สภาพปัจจุบันของแนวทางการพัฒนาภาวะผู้นำของครูในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาขอนแก่น เขต1 โดยรวมอยู่ในระดับมาก สภาพที่พึงประสงค์ของแนวทางการพัฒนาภาวะผู้นำของครูในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาขอนแก่น เขต1 โดยรวมพบว่าอยู่ในระดับมากที่สุด และความต้องการจำเป็นของแนวทางการพัฒนาภาวะผู้นำของครูในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาขอนแก่น เขต1 มีค่าดัชนีความต้องการจำเป็น เท่ากับ 0.27 และได้แนวทางการพัฒนาภาวะผู้นำของครูในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาขอนแก่น

* วันที่รับบทความ : 20 พฤษภาคม 2567; วันที่แก้ไขบทความ 29 พฤษภาคม 2567; วันที่ตอบรับบทความ : 30 พฤษภาคม 2567

เขต 1 รวมทั้งสิ้น 4 ด้าน ได้แก่ 1) ด้านการเรียนรู้และทักษะการคิด 2) ด้านการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศ 3) ด้านการบริการจัดการเชิงนวัตกรรม 4) ด้านความสัมพันธ์และการทำงานเป็นทีม เรียงตามลำดับ

คำสำคัญ: แนวทางการพัฒนา; ภาวะนำของครู; สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาขอนแก่น เขต 1

Abstract

The objectives of this research were to 1) study the necessary needs for developing the leadership of teachers in schools under The Office of Khon Kaen Primary Educational Service Area 1 and 2) study guidelines for developing the leadership of teachers in schools under The Office of Khon Kaen Primary Educational Service Area 1. The sample group consisted of 94 administrators and 308 teachers, totally 402 in number. The tool used to collect data was a 5-level estimation scale questionnaire with the reliability is at 0.97. Statistics used include frequency, percentage, mean, standard deviation, Cronbach's alpha coefficient and the index of essential needs. The semi-structured interview was used to interview three experts by purposive sampling. The Inter quartile range: IQR was used to assess suitability, possibility and usefulness of guidelines for developing the leadership of teachers in schools under The Office of Khon Kaen Primary Educational Service Area 1.

The research found that

1. Current state of guidelines for developing leadership of teachers in schools under The Office of Khon Kaen Primary Educational Service Area 1, in overall is at a high level. 2. Desired conditions of guidelines for developing leadership of teachers in schools under The Office of Khon Kaen Primary Educational Service Area 1, in overall is at the highest level. The necessity of guidelines for developing the leadership of teachers in schools under The Office of Khon Kaen Primary Educational Service Area 1 has a needs index of 0.27 and the guidelines for developing the leadership of teachers in schools under The Office of Khon Kaen Primary Educational Service Area 1, there are in total of 4 areas: 1) learning and thinking skills, 2) information technology use, 3) innovative management services, and 4) relationships and team working, are in order.

Keywords : Development Guidelines; Teacher's Leadership; The Office of Khon Kaen Primary Educational Service Area 1

บทนำ

การศึกษาเป็นเครื่องมือสำคัญในการสร้างคน สร้างสังคมและสร้างชาติ ซึ่งเป็นกลไกหลักในการพัฒนากำลังคนให้มีคุณภาพ สามารถดำรงชีวิตอยู่ร่วมกับบุคคลอื่นในสังคมได้อย่างเป็นสุข ตามกระแสการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วของโลกศตวรรษที่ 21 เนื่องจากการศึกษามีบทบาทสำคัญในการสร้างความได้เปรียบของประเทศเพื่อการแข่งขันและยืนหยัดในเวทีโลกภายใต้ระบบเศรษฐกิจและสังคมที่เป็นพลวัต ประเทศต่างๆ ทั่วโลก จึงให้ความสำคัญและทุ่มเทกับการพัฒนาการศึกษา เพื่อพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ของตนให้สามารถก้าวทันต่อการเปลี่ยนแปลงของระบบเศรษฐกิจและสังคมของประเทศ ภูมิภาคและของโลกได้ (สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา, 2560 : 1)

กระทรวงศึกษาธิการภายใต้วิสัยทัศน์ “กระทรวงศึกษาธิการวางระบบเพื่อให้ผู้เรียนมีความรู้ ทักษะ มีทักษะคิดที่ถูกต้องต่อบ้านเมือง มีพื้นฐานชีวิตที่มั่นคง มีคุณธรรมมีงานทำ มีอาชีพ และเป็นพลเมืองที่เข้มแข็ง” ของแผนยุทธศาสตร์กระทรวงศึกษาธิการ (พ.ศ. 2563 – 2565) ซึ่งได้มีการกำหนดเป้าหมายหลักและวางยุทธศาสตร์ที่เน้นสามารถตอบสนองต่อแนวทางการพัฒนาที่สำคัญของแผนแม่บท ซึ่งมียุทธศาสตร์ที่สำคัญคือ ยุทธศาสตร์พัฒนาครูและบุคลากรทางการศึกษา ซึ่งมีเป้าหมายเพื่อให้คุณภาพการศึกษาของไทยดีขึ้น ครูมีสมรรถนะตามมาตรฐานวิชาชีพ มีจรรยาบรรณของวิชาชีพ มีองค์ความรู้และมีความเป็นมืออาชีพ สามารถใช้นวัตกรรมในการจัดการและการสอนแก่ผู้เรียนได้อย่างเต็มศักยภาพ มีการพัฒนาระบบบริหารจัดการและส่งเสริมให้ทุกภาคส่วนมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษา มีเป้าหมายเพื่อเพิ่มความคล่องตัวในการรองรับความหลากหลายของการจัดการศึกษา มีระบบและวิธีการคัดเลือกเพื่อการเข้าศึกษาต่อ โดยได้รับการปรับปรุงพัฒนา รวมทั้งมีการใช้ทรัพยากรทั้งด้านงบประมาณและบุคลากรได้อย่างมีประสิทธิภาพ (กระทรวงศึกษาธิการ, 2563)

ครูเป็นผู้มีบทบาทและเป็นกลไกสำคัญยิ่งในการพัฒนาการจัดการเรียนการสอนในสถานศึกษา และต้องเป็นบุคคลที่พร้อมที่จะเรียนรู้และพร้อมรับการเปลี่ยนแปลงได้อยู่ตลอดเวลา โดยใช้ความรู้และทักษะใหม่ ๆ พร้อมรับสถานการณ์ต่าง ๆ เพื่อพัฒนางานที่รับผิดชอบให้บรรลุเป้าหมาย ที่สำคัญคือครูต้องตระหนักในการพัฒนาทักษะด้านนวัตกรรมการเรียนรู้ เพื่อให้การศึกษาเกิดคุณค่าต่อตัวครู ผู้เรียนและต่อสังคมในทางสร้างสรรค์มากยิ่งขึ้น และนอกจากนั้นยังถือเป็นประโยชน์ต่อการพัฒนาประเทศและทำให้สามารถแข่งขันกับนานาชาติได้ (ฐิตินันท์ นันทศรี, 2562) อย่างไรก็ตามพบว่า ในปัจจุบันครูหลายคนยังไม่พร้อมที่จะปรับเปลี่ยนตนเองให้ก้าวทันต่อการเปลี่ยนแปลง จึงมีความจำเป็นอย่างยิ่งที่ครูจะต้องเข้าใจความเปลี่ยนแปลงบทบาทของตนเอง จากเป็นผู้สอนหนังสือมาเป็นผู้นำการเปลี่ยนแปลงชีวิตนักเรียนให้เป็นผู้นำรุ่นใหม่ (New Gen Leader) โดยวิธีการใหม่ ๆ เช่น เป็นผู้ชี้แนะ (Coach) ผู้ออกแบบการเรียนรู้ (Learning Designer) เป็นผู้สร้างนวัตกรรม (Innovator Creator) และครูต้องเปลี่ยนมุมมองของครู เปลี่ยนแนวคิดแบบเดิม และต้องเชื่อว่า นักเรียนทุกคนสามารถพัฒนาได้ (พทุทธิ ศิริบรรณพิทักษ์, 2563) และกระบวนการพัฒนาครูก็ถือว่า

ส่วนที่สำคัญอย่างยิ่งในการพัฒนาโรงเรียน เพื่อส่งผลให้ครูในโรงเรียนมีความพร้อมสำหรับการจัดการเรียนการสอนให้มีประสิทธิภาพ สร้างผู้เรียนให้เป็นผู้คิด ผู้สร้างสิ่งใหม่ โดยครูจำเป็นต้องเรียนรู้และพัฒนาตนเองในด้านภาวะผู้นำอยู่ตลอดเวลา

จากความสำคัญดังกล่าวมานั้น ผู้วิจัยจึงสนใจศึกษาแนวทางการพัฒนาภาวะผู้นำของครูในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาขอนแก่น เขต 1 เพื่อเป็นแนวทางในการพัฒนาการศึกษาในสถานศึกษาให้มีคุณภาพ เกิดการเปลี่ยนแปลงให้ดียิ่งขึ้น และใช้วางแผนพัฒนาครูให้สามารถสร้างนวัตกรรมทางการบริหารจัดการชั้นเรียนและนวัตกรรมทางการสอน ตลอดจนเพื่อใช้เป็นข้อมูลสารสนเทศไปใช้สำหรับการปรับปรุง วางแผน กำหนดนโยบายในการพัฒนาและส่งเสริมครูให้มีคุณภาพในการจัดการศึกษาในระดับเขตพื้นที่และเพื่อพัฒนาประเทศต่อไปในอนาคต

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาความต้องการจำเป็นในการพัฒนาภาวะผู้นำของครูในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาขอนแก่น เขต 1
2. เพื่อศึกษาแนวทางการพัฒนาภาวะผู้นำของครูในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาขอนแก่น เขต 1

ระเบียบวิธีวิจัย

1. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากร (Population) ประชากรที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ ได้แก่ ผู้บริหารสถานศึกษาและครูผู้สอน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาขอนแก่น เขต 1 จำนวน 152 โรงเรียน ประกอบด้วยผู้บริหารสถานศึกษา จำนวน 123 คน และครูผู้สอนจำนวน 1,342 คน รวมประชากรทั้งสิ้น 1,465 คน (แผนพัฒนาคุณภาพการศึกษา สพป.ขอนแก่น เขต 1, 2566)

กลุ่มตัวอย่าง (Sample) ครั้งนี้ กำหนดขนาดของกลุ่มตัวอย่างจากสูตรทาร์ยามาเน่ (Taro Yamane, 1973) ที่ระดับความคลาดเคลื่อนในการสุ่ม .05 ด้วยวิธีการสุ่มแบบแบ่งชั้นภูมิ ได้กลุ่มตัวอย่างจำนวน 402 คน แบ่งเป็นผู้บริหาร จำนวน 94 คน ครูผู้สอน จำนวน 308 คน และใช้วิธีการสุ่มอย่างง่ายด้วยวิธีการจับสลาก

2. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

1. แบบสอบถาม แบ่งเป็น 3 ตอน ได้แก่

ตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม ได้แก่ ผู้บริหารสถานศึกษา และครูผู้สอน ลักษณะเป็นแบบตรวจรายการ (Check list)

ตอนที่ 2 แบบสอบถามสภาพปัจจุบันและสภาพที่พึงประสงค์ของแนวทางการพัฒนาภาวะผู้นำของครูในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาขอนแก่น เขต 1 มีลักษณะเป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale) 5 ระดับ มีเกณฑ์ในการพิจารณา ดังนี้

4.51 – 5.00 = มีความคิดเห็นต่อสภาพปัจจุบันและสภาพที่พึงประสงค์ในระดับมากที่สุด

3.51 – 4.50 = มีความคิดเห็นต่อสภาพปัจจุบันและสภาพที่พึงประสงค์ในระดับมาก

2.51 – 3.50 = มีความคิดเห็นต่อสภาพปัจจุบันและสภาพที่พึงประสงค์ในระดับปานกลาง

1.51 – 2.50 = มีความคิดเห็นต่อสภาพปัจจุบันและสภาพที่พึงประสงค์ในระดับน้อย

1.00 – 1.50 = มีความคิดเห็นต่อสภาพปัจจุบันและสภาพที่พึงประสงค์ในระดับน้อยที่สุด

การวิเคราะห์หาความต้องการจำเป็นของแนวทางการพัฒนาภาวะผู้นำของครูในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาขอนแก่น เขต 1 สถิติที่ใช้ในการศึกษา ได้แก่ ดัชนีความต้องการจำเป็นแบบใช้ดัชนีค่าสถิติการจัดเรียงลำดับความสำคัญของความต้องการจำเป็น Modified Priority Needs Index : (PNI Modified) เพื่อระบุความต้องการจำเป็นจากสูตร PNI Modified แบบปรับปรุง (สุวิมล ว่องวานิช, 2558)

$$PNI_{Modified} = (I - D) / D$$

เมื่อ PNI Modified หมายถึง ดัชนีความต้องการจำเป็นแบบปรับปรุง

I หมายถึง สภาพที่พึงประสงค์ หรือระดับความคาดหวังที่ต้องการให้เกิด

D หมายถึง สภาพปัจจุบันที่เป็นจริง

ตอนที่ 3 ข้อเสนอแนะเกี่ยวกับแนวทางการพัฒนาภาวะผู้นำของครูในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาขอนแก่น เขต 1 ทั้งหมด 4 ด้าน

2. แบบสัมภาษณ์แบบกึ่งโครงสร้าง (Semi-Structured Interview) เกี่ยวกับแนวทางการพัฒนาภาวะผู้นำของครูในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาขอนแก่น เขต 1

3. ตรวจสอบและประเมินร่างแนวทางการพัฒนาภาวะผู้นำของครูในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาขอนแก่น เขต 1 โดยผู้ทรงคุณวุฒิจำนวน 7 ท่าน ใน 3 ด้าน คือ ความเหมาะสม ความเป็นไปได้ และความเป็นประโยชน์ของร่างแนวทางการพัฒนาภาวะผู้นำของครูในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาขอนแก่น เขต 1

4. สรุปแนวทางการพัฒนาภาวะผู้นำของครูในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาขอนแก่น เขต 1

3. การสร้างเครื่องมือ

3.1. ศึกษาหลักการแนวคิดทฤษฎี จากหนังสือ ตำราเอกสาร และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง เพื่อใช้เป็นแนวทางในการสร้างแบบสอบถาม

3.2 สร้างแบบสอบถาม เกี่ยวกับ การพัฒนาภาวะผู้นำของครู ในสถานศึกษา

3.3 ตรวจสอบ คุณภาพเครื่องมือ โดย การหา ค่าความตรงเชิงเนื้อหา (จากผู้เชี่ยวชาญจำนวน 5 ท่าน

3.4 นำแบบสอบถาม ไปทดลองใช้ (Try out) กับครู และผู้บริหารในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ประถมศึกษาขอนแก่นเขต 1 ที่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่าง จำนวน 30 คน

4.4 นำแบบสอบถาม ตรวจสอบ ความเชื่อมั่น โดยใช้ค่าสัมประสิทธิ์อัลฟา ของครอนบาช (Cronbach's alpha Coefficient) ซึ่งมีค่าเท่ากับ 0.98 แสดงว่า มีความเชื่อมั่นของแบบสอบถามสูง

4.5 พิมพ์แบบสอบถามฉบับสมบูรณ์ เพื่อเก็บรวบรวมข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่างต่อไป

4. การเก็บรวบรวมข้อมูล

4.1. การเก็บรวบรวมข้อมูลวิจัยเชิงปริมาณ

ผู้วิจัยประสานงานและส่งแบบสอบถามไปให้กลุ่มตัวอย่าง โดยส่ง QR Code ที่เป็นแบบสอบถามไปยังกลุ่มเป้าหมาย จากนั้นทำการเก็บรวบรวมแบบสอบถามและตรวจสอบความถูกต้องสมบูรณ์ของแบบสอบถาม แล้วนำข้อมูลจากแบบสอบถามไปดำเนินการวิเคราะห์ข้อมูลทางสถิติต่อไป

4.2. การเก็บรวบรวมข้อมูลวิจัยเชิงคุณภาพ

4.2.1 ผู้วิจัยนัดหมายวัน เวลา สำหรับการลงพื้นที่เก็บรวบรวมข้อมูล สัมภาษณ์ กลุ่มเป้าหมายจำนวน 3 แห่ง โดยมีการจดบันทึกและดำเนินการถอดบทสนทนาเพื่อนำไปวิเคราะห์เชิงเนื้อหา (Content Analysis)

4.2.2 ตรวจสอบและสร้างแบบประเมินความเหมาะสม ความเป็นไปได้ และเป็นประโยชน์ของแนวทางการพัฒนาภาวะผู้นำของครูในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาขอนแก่นเขต 1

5. สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล

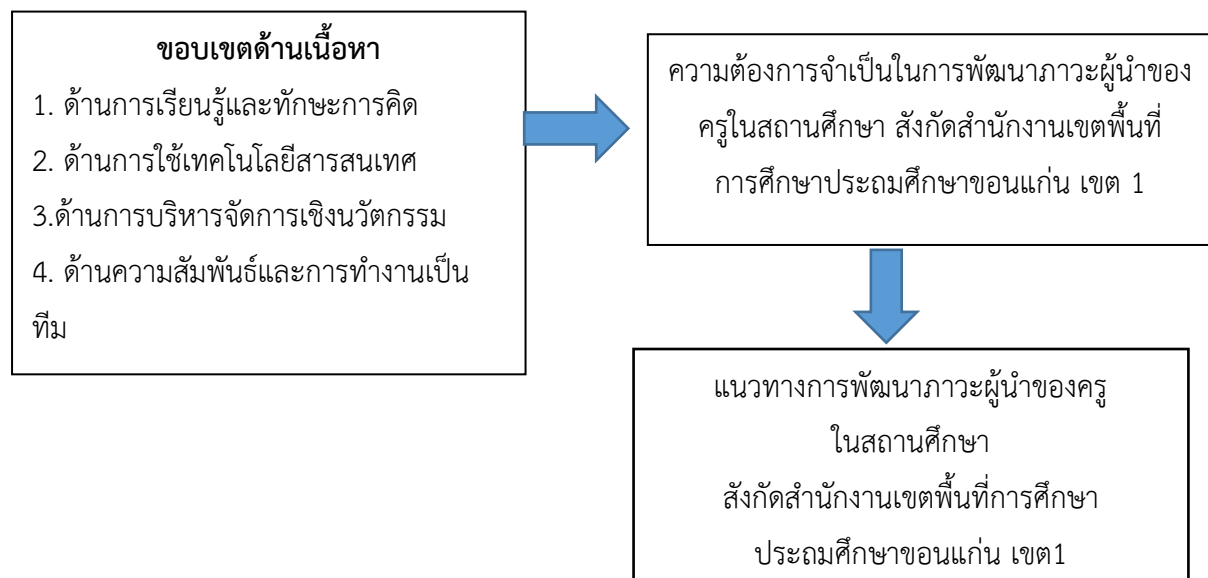
5.1. สถิติพื้นฐาน ได้แก่ ค่าเฉลี่ย (Mean) ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation) การแจกแจงความถี่ (Frequency) และ ค่าร้อยละ (Percentage) วิเคราะห์ข้อมูลด้วยคอมพิวเตอร์โดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูปทางสถิติ SPSS

5.2. วิเคราะห์ดัชนีความต้องการจำเป็นแบบใช้ดัชนีค่าสถิติการจัดเรียงลำดับความสำคัญของความต้องการจำเป็น Modified Priority Needs Index : (PNI Modified) เพื่อระบุความต้องการจำเป็นจากสูตร PNI Modified แบบปรับปรุง (สุวิมล ว่องวาณิช, 2558)

5.3. การวิเคราะห์ข้อมูลแบบสัมพัทธ์แนวทางการพัฒนาภาวะผู้นำของครูในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาขอนแก่น เขต 1 โดยการสรุปเนื้อหาและนำเสนอโดยการพรรณนาวิเคราะห์ (Descriptive Analysis)

5.4. ตรวจสอบให้คะแนนการประเมินความเหมาะสม ความเป็นไปได้ และเป็นประโยชน์ของแนวทางการพัฒนาภาวะผู้นำของครูในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาขอนแก่น เขต 1 โดยใช้วิธีการหามาตรส่วนประมาณค่า (Rating Scale) 5 ระดับ โดยใช้ค่าพิสัยระหว่างควอไทล์ (Interquartile Range) (บุญชม ศรีสะอาด, 2553)

กรอบแนวคิดในการวิจัย

แผนภาพที่ 1 กรอบแนวคิดในการวิจัย

ผลการวิจัย

การสรุปผลการวิจัย ผู้วิจัยได้นำเสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูลของการวิจัยแนวทางการพัฒนาภาวะผู้นำของครูในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาขอนแก่น เขต 1 สรุปได้ดังนี้

1. ผลการศึกษาสภาพปัจจุบัน สภาพที่พึงประสงค์ และความต้องการจำเป็นของแนวทางการพัฒนาภาวะผู้นำของครูในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาขอนแก่น เขต 1

ตารางที่ 1 สภาพปัจจุบัน สภาพที่พึงประสงค์ และความต้องการจำเป็นของแนวทางการพัฒนาภาวะผู้นำของครูในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาขอนแก่น เขต 1 ในภาพรวมรายด้าน

ด้านที่	แนวทางการพัฒนา ภาวะผู้นำของครูใน สถานศึกษา	สภาพปัจจุบัน			สภาพที่พึงประสงค์			PNI Modified	อันดับ
		$\bar{X}$	S.D.	ระดับ การปฏิบัติ	$\bar{X}$	S.D.	ระดับ การปฏิบัติ		
1	ด้านการเรียนรู้และทักษะ การคิด	2.75	0.70	ปานกลาง	4.89	0.34	มากที่สุด	0.77	1
2	ด้านการบริหารจัดการเชิง นวัตกรรม	2.98	0.63	ปานกลาง	4.82	0.39	มากที่สุด	0.61	3
3	ด้านการใช้เทคโนโลยี สารสนเทศ	2.86	0.61	ปานกลาง	4.85	0.39	มากที่สุด	0.69	2
4	ด้านความสัมพันธ์และการ ทำงานเป็นทีม	3.06	0.96	ปานกลาง	4.76	0.43	มากที่สุด	0.55	4
	รวม	2.91	0.72	ปานกลาง	4.83	0.38	มากที่สุด	0.65	

จากตารางที่ 1 พบว่า สภาพปัจจุบันของแนวทางการพัฒนาภาวะผู้นำของครูในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาขอนแก่น เขต 1 อยู่ในระดับปานกลาง สภาพที่พึงประสงค์ของแนวทางการพัฒนาภาวะผู้นำของครูในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาขอนแก่น เขต 1 อยู่ในระดับมากที่สุด และความต้องการจำเป็นในการพัฒนาภาวะผู้นำของครูในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาขอนแก่น เขต 1 เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านความต้องการ

จำเป็น จากมากไปหาน้อยได้แก่ ด้านการเรียนรู้และทักษะการคิด ด้านการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศ ด้านการบริหารจัดการเชิงนวัตกรรม และด้านความสัมพันธ์และการทำงานเป็นทีม

2. แนวทางการพัฒนาภาวะผู้นำของครูในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ประถมศึกษาขอนแก่น เขต 1 ได้จากการสัมภาษณ์ผู้บริหารและครูผู้สอนในสถานศึกษาที่ผลการปฏิบัติงานดีเด่น (Best Practice) โดยมีแนวทางการพัฒนาสรุปได้ดังนี้

ด้านการเรียนรู้และทักษะการคิด ได้แก่ 1) ส่งเสริมทักษะการจัดการเรียนรู้และพัฒนาการเรียนการสอนให้ขับเคลื่อนสู่เป้าหมาย 2) ส่งเสริมให้มีอิสระด้านความคิด กล้าตัดสินใจในการพัฒนาการเรียนการสอน และ 3) ส่งเสริมให้ครูมีความมุ่งมั่นตั้งใจที่จะปรับเปลี่ยนการเรียนการสอน

ด้านการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศ ได้แก่ 1) การส่งเสริมให้มีการพัฒนาตนเองด้านเทคโนโลยีสารสนเทศเพื่อการจัดการเรียนรู้ 2) สนับสนุนการพัฒนาโครงสร้างเครือข่ายเทคโนโลยีสารสนเทศอย่างเป็นระบบ และ 3) สร้างความเข้าใจเกี่ยวกับจริยธรรมในการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศเชิงสร้างสรรค์

ด้านการบริหารจัดการเชิงนวัตกรรม ได้แก่ 1) ส่งเสริมการใช้นวัตกรรมที่เหมาะสมสำหรับการจัดการเรียนรู้ 2) ออกแบบกระบวนการติดตาม ประเมินผล ผู้เรียนอย่างเป็นระบบ และ 3) สร้างเครือข่ายการในการพัฒนาวิชาชีพสอดคล้องกับบริบทของสถานศึกษาเพื่อยกระดับคุณภาพผู้เรียน

ด้านความสัมพันธ์และการทำงานเป็นทีม ได้แก่ 1) ส่งเสริมการมีส่วนร่วมในการทำงานเป็นทีมอย่างเป็นระบบ 2) การสร้างความสัมพันธ์ที่ดีกับบุคคลในทีม และ 3) ผู้ร่วมงานทุกคนมีความเห็นอกเห็นใจในการทำงานร่วมกัน

และผลการประเมินความเหมาะสม ความเป็นไปได้ และเป็นประโยชน์ของแนวทางการพัฒนาภาวะผู้นำของครูในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาขอนแก่น เขต 1 พบว่า มากที่สุดทุกด้าน เช่นกัน

อภิปรายผลการวิจัย

1. สภาพปัจจุบัน สภาพที่พึงประสงค์ และความต้องการจำเป็นของแนวทาง การพัฒนาภาวะผู้นำของครูในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาขอนแก่น เขต 1 ผู้วิจัยได้นำมาอภิปรายผล ได้ดังนี้

1.1 สภาพปัจจุบันแนวทางการพัฒนาภาวะผู้นำของครูในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาขอนแก่น เขต 1 อยู่ในระดับปานกลาง และเมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่าทุกด้านอยู่ในระดับปานกลาง ทั้งนี้อาจเป็นเพราะว่า ครูร่วมกันพัฒนาการเรียนการสอนให้บรรลุเป้าหมาย โดยใช้กระบวนการจัดการเรียนการสอนและวิธีการที่หลากหลาย และความร่วมมือระหว่างครูด้วยกัน การทำงานร่วมกันเป็นทีม การสร้างความสัมพันธ์ที่ดีร่วมกันในการพัฒนาการเรียนรู้อย่างมีประสิทธิภาพ ซึ่งสอดคล้องกับ Harris and

Muijs (2003) ได้กล่าวว่า ภาวะผู้นำครูส่วนใหญ่จะทำการเรียนการสอนเพื่อให้ไปพัฒนาคุณภาพการสอนในโรงเรียนเป็นหลักสำคัญในการปรับปรุงการเรียนรู้ของนักเรียน สอดคล้องกับ Day and Harris. (2003) ที่กล่าวถึงภาวะผู้นำครูว่าเป็นมิติที่สำคัญในการสร้างความสัมพันธ์ใกล้ชิดของคนทุกคน เพื่อทำให้เกิดการเรียนรู้ร่วมกัน และสอดคล้องกับ Danielson (2006) ได้กล่าวถึง ภาวะผู้นำครูว่า หมายถึง ชุมชนทักษะที่ครูยังคงสอนนักเรียนแต่มีอิทธิพลขยายเกินห้องเรียนของตนเอง เพื่อห้องเรียนคนอื่นๆ ภายในโรงเรียน เป็นการระดมพลังที่มีเป้าหมายเพื่อการปรับปรุงการทำงานเกี่ยวกับการเรียนการสอนและการเรียนรู้ของนักเรียน และครูที่ได้มีโอกาสร่วมกันพัฒนาการเรียนการสอน

1.2 สภาพที่พึงประสงค์ของแนวทางการพัฒนาภาวะผู้นำของครูในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาขอนแก่น เขต 1 พบว่าอยู่ในระดับมากที่สุด และเมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่าทุกด้านอยู่ในระดับมากที่สุด ทั้งนี้อาจเป็นเพราะว่า การส่งเสริมสนับสนุนให้ครูมีส่วนร่วมในการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมการเรียนรู้ของผู้เรียนโดยมีการนำเทคโนโลยีสารสนเทศ นวัตกรรม การสร้างเครือข่ายในการพัฒนาทักษะด้านต่างๆ ให้สอดคล้องกับบริบทของสถานศึกษา เพื่อยกระดับคุณภาพของผู้เรียนและสถานศึกษา ซึ่งสอดคล้องกับ Frost and Roberts (2009) ที่ได้กล่าวว่า ภาวะผู้นำครูเป็นวิธีการเสริมสร้างและขยายการเป็นเครือข่ายครูมืออาชีพ และเรียกร้องให้มุ่งพัฒนานักการศึกษามีอาชีพที่มีความเชี่ยวชาญในการปรับปรุงคุณภาพการศึกษา และเป็นผู้ขับเคลื่อนเป้าหมายโรงเรียน และเนื่องจากครูได้มีโอกาสแลกเปลี่ยนเรียนรู้ร่วมกันในการทำงาน สอดคล้องกับ Frost (2008) ที่กล่าวว่า ภาวะผู้นำครูเป็นตัวแทนในบทบาทของครูที่จะส่งเสริมให้ครูทุกคนได้พัฒนาวิชาชีพ แบ่งปันวิธีการปฏิบัติงานโดยมีการพูดคุยแลกเปลี่ยนเรียนรู้ร่วมกันอย่างต่อเนื่อง สอดคล้องกับ Danielson (2006) ที่กล่าวว่า ภาวะผู้นำครูเป็นวิธีการทำงานของครูที่ครูมีภาวะผู้นำไปปฏิบัติงานกับเพื่อนร่วมงานในการปรับปรุงการเรียนรู้ของนักเรียนในโรงเรียน

1.3 ความต้องการจำเป็นของแนวทางการพัฒนาภาวะผู้นำของครูในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาขอนแก่น เขต 1 พบว่า ความต้องการจำเป็นเรียงลำดับจากมากไปหาน้อย ได้แก่ ด้านการเรียนรู้และทักษะการคิด ด้านการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศ ด้านการบริหารจัดการเชิงนวัตกรรม และด้านความสัมพันธ์และการทำงานเป็นทีม ซึ่งสอดคล้องกับซึ่งสอดคล้องกับ วีระศักดิ์ โคตรทา (2566) ได้ศึกษาความต้องการจำเป็นในภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมของครูโรงเรียนกฤตศิลป์วิทยา ผลการวิจัยพบว่า ภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมของครูโรงเรียนกฤตศิลป์วิทยาในภาพรวมอยู่ในระดับน้อย และเมื่อพิจารณารายด้านพบว่าด้านความสามารถในการเรียนรู้และทักษะการคิด ด้านความสามารถในการบริหารและจัดการเชิงนวัตกรรม และด้านการทำงานเป็นทีม และสอดคล้องกับ Avolio & Yam Marino (2013) ที่กล่าวว่าแรงจูงใจของครูในการใช้ความคิดสร้างสรรค์ และการใช้นวัตกรรมที่เพิ่มขึ้น ส่งผลให้ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของผู้เรียนและประสิทธิภาพโดยรวมของโรงเรียนดีขึ้น สอดคล้องกับ Bass & Riggio (2006) ที่กล่าวว่า ครูมีบทบาทใน

การสนับสนุนเพื่อนครูและโรงเรียนในการผ่านกระบวนการเปลี่ยนแปลง เพื่อบรรลุวัตถุประสงค์หรือเป้าหมายที่กำหนดไว้ ผู้นำการเปลี่ยนแปลงมักมีความรู้ ความเข้าใจทางวิชาการสามารถปรับตัวและพัฒนาตนเองในสถานะที่เปลี่ยนแปลงได้อย่างมีประสิทธิภาพ สอดคล้องกับ Li and Liu (2022) ที่กล่าวว่า ภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงมีความสำคัญและมีความสัมพันธ์เชิงบวกกับภาวะผู้นำของครู เนื่องจากครูที่มีภาวะผู้นำของครูมีบทบาทสำคัญในการส่งเสริมการเรียนรู้ของครูและนักเรียน

2. แนวทางการพัฒนาภาวะผู้นำของครูในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ประถมศึกษาขอนแก่น เขต 1 ทั้ง 4 ด้าน 12 ข้อ ได้แก่ 1) ด้านการเรียนรู้และทักษะการคิด มี 3 แนวทาง 2) ด้านการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศ มี 3 แนวทาง 3) ด้านการบริหารจัดการเชิงนวัตกรรม มี 3 แนวทาง และ 4) ด้านความสัมพันธ์และการทำงานเป็น มี 3 แนวทาง ซึ่งสอดคล้องกับ ประไพศรี สิทธิหะกร (2558) ได้ศึกษาภาวะผู้นำครูโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ในภาคใต้ตอนบน พบว่า องค์ประกอบภาวะผู้นำครูโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ในภาคใต้ตอนบน ประกอบด้วย 7 องค์ประกอบ ได้แก่ 1) การตัดสินใจร่วมกันในการพัฒนาคุณภาพการศึกษาในโรงเรียน 2) การสร้างความสัมพันธ์ร่วมกันที่จะพัฒนาการเรียนรู้ของนักเรียน 3) การร่วมกันพัฒนาการเรียนการสอนให้บรรลุเป้าหมาย 4) การแลกเปลี่ยนเรียนรู้ร่วมกัน 5) การมีอิทธิพลต่อผู้อื่นในการทำงานของโรงเรียน 6) การมีความรู้ความสามารถในการเรียนการสอนนักเรียน และ 7) การมีภาวะผู้นำในการทำงาน และสอดคล้องกับนิชาภา สุนทรไชย และคณะ (2561) ได้ศึกษาแนวทางการพัฒนาภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมของผู้บริหารโรงเรียนเอกชนในจังหวัดกาฬสินธุ์ พบว่า ผู้บริหารต้องมีการประชุมและวางแผนเพื่อให้ผู้ปฏิบัติงานได้รับรู้ เข้าใจมองเห็นภาพที่ชัดเจน โดยให้ครูมีส่วนร่วมในการวางแผนเพื่อให้งานออกมามีศักยภาพ โดยมีการใช้นวัตกรรมและเทคโนโลยีให้เกิดประโยชน์ในการทำงานเพื่อความรวดเร็วแล้วมีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้นและสอดคล้องกับชัชชญา พิระธณิศร์ (2566) ได้ศึกษา แนวทางการพัฒนาภาวะผู้นำดิจิทัลของครูโรงเรียนเอกชนแห่งหนึ่ง ในจังหวัดนครศรีธรรมราช พบว่า แนวทางการพัฒนาภาวะผู้นำดิจิทัลของครูโรงเรียนเอกชนแห่งหนึ่งในจังหวัดนครศรีธรรมราช ทั้งหมด 4 ด้าน มี 28 แนวทางพัฒนา คือ 1) ด้านวิสัยทัศน์ดิจิทัล มี 7 แนวทางพัฒนา 2) ด้านการรู้ดิจิทัล มี 7 แนวทางพัฒนา 3) ด้านการสื่อสาร มี 8 แนวทางพัฒนา 4) ด้านความร่วมมือ มี 6 แนวทางพัฒนา

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะในเชิงวิชาการ

1.1. ควรมีการศึกษาแนวทางการพัฒนาภาวะผู้นำของครูในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาขอนแก่น เขต 1 ด้วยการวิจัยแบบปฏิบัติการมีส่วนร่วมในสถานศึกษา เพื่อให้ได้แนวทางร่วมกัน

1.2. ต้องพัฒนาครูให้มีคุณภาพและมีสมรรถนะสูงเท่าเทียมกัน โดยสร้างความรู้ความเข้าใจและตระหนักในภาวะผู้นำของครูว่ามีความสำคัญในการพัฒนาคุณภาพผู้เรียน

2. ข้อเสนอแนะในเชิงนโยบาย

2.1. ควรส่งเสริมครูให้มีทักษะการจัดการเรียนรู้ ที่เป็นอิสระด้านความคิด กล้าตัดสินใจ กล้าที่จะปรับเปลี่ยนการเรียนการสอนและพัฒนาการเรียนการสอนให้ขับเคลื่อนสู่เป้าหมาย คือผู้เรียน ได้อย่างเต็มความสามารถและเกิดประสิทธิภาพ

2.2. ควรส่งเสริมให้ครูมีการพัฒนาตนเองในด้านเทคโนโลยีสารสนเทศเพื่อการจัดการเรียนรู้ และสนับสนุนโครงการในการพัฒนาความรู้ด้านเทคโนโลยีอย่างต่อเนื่อง

2.3. ควรมีระบบ กำกับ ติดตาม ผลการดำเนินการพัฒนาครูอย่างต่อเนื่อง เพื่อประโยชน์ของนักเรียนและสถานศึกษาจะได้มีคุณภาพมากยิ่งขึ้น

3. ข้อเสนอแนะเชิงปฏิบัติการ

3.1. ด้านการบริหารจัดการเชิงนวัตกรรม ควรออกแบบและส่งเสริมการใช้นวัตกรรมที่เหมาะสมสำหรับการจัดการเรียนรู้ของผู้เรียน

3.2. ด้านความสัมพันธ์และการทำงานเป็นทีม ส่งเสริมให้ครูทุกคนมีส่วนร่วมในการทำงานอย่างเป็นระบบและทิศทางเดียวกันกับสถานศึกษา

เอกสารอ้างอิง

กระทรวงศึกษาธิการ. (2563). แผนยุทธศาสตร์กระทรวงศึกษาธิการ (พ.ศ. 2563 – 2565). กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์คุรุสภาลาดพร้าว.

ชัชญา พิระธรณิศร์. (2566). แนวทางการพัฒนาภาวะผู้นำดิจิทัลของครูโรงเรียนเอกชนแห่งหนึ่ง ในจังหวัดนครศรีธรรมราช. วารสาร มจร อุบลปริทรรศน์. 8 (2), 1061-1072.

ฐิตินันท์ นันทะศรี. (2562). การพัฒนาตัวบ่งชี้ภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ. วิทยานิพนธ์ปรัชญาดุษฎีบัณฑิตสาขาวิชาการบริหารและพัฒนาการศึกษา. บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยราชภัฏสุรินทร์.

- ณิชาภา สุนทรไชย. (2561). *แนวทางการพัฒนาภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมของผู้บริหารโรงเรียนเอกชนในจังหวัดกาฬสินธุ์*. วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต. บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยขอนแก่น.
- ถนอมจิตต์ ขุททะกะพันธ์. (2546). *การประเมินความต้องการจำเป็นในการพัฒนาความรู้และทักษะของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ในเขตพื้นที่การศึกษากรุงเทพมหานคร*. วิทยานิพนธ์ปริญญาครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาการวัดและประเมินผลการศึกษา. บัณฑิตวิทยาลัย: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- บุญชม ศรีสะอาด. (2553). *การวิจัยเบื้องต้น*. (พิมพ์ครั้งที่ 8). กรุงเทพมหานคร: สุวีริยาสาส์น.
- ประไพศรี สีสหะกร. (2558). *ภาวะผู้นำครูโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานในภาคใต้ตอนบน*. *วารสารศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยทักษิณ*. 15 (1), 95-110
- พฤทธิ์ ศิริบรรณพิทักษ์. (2563). *การพลิกโฉมระบบการศึกษาเพื่อตอบโจทย์การพัฒนาประเทศ*. สาขาวิชาการบริหารการศึกษา ภาควิชานโยบายการจัดการและความเป็นผู้นำทางการ คณะครุศาสตร์. บัณฑิตวิทยาลัย: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัยศึกษา.
- วีระศักดิ์ โคตรทาและอภิรดี จรียารังษิโรจน์. (2566). *ความต้องการจำเป็นในภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมของครูโรงเรียนกฤตศิลป์วิทยา*. *วารสารสหวิทยาการจัดการและวิชาการ*. 3 (4), 687-706
- สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา. (2560). *แผนการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2560 – 2579*. กรุงเทพมหานคร: บริษัทพริกหวานกราฟฟิค จำกัด.
- สุวิมล ว่องวาณิช. (2562). *การวิจัยประเมินความต้องการจำเป็น*. (พิมพ์ครั้งที่ 4). กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
- Avolio, B.J., & Yam Marino, F.J. (2013). *Transformational and Charismatic leadership: The Road ahead*. Emerald Group Publishing.
- Bass, B. M., & Riggio, R.E. (2006). *Transformational leadership*. New York, NY: Psychology Press.
- Day, C., & Harris, A. (2003). *Teacher leadership, reflective practice and school improvement*. In K. Leithwood & P. Hallinger (Eds.) *Second international handbook of educational Leadership and administration*. Norwell, MA: Kluwer Academic.
- Danielson, C. (2006). *Teacher leadership that strengthens professional practice*. Alexandria, VA: Association for Supervision and Curriculum Development.
- Frost, D. (2008). *Teacher Leadership: values and voice*, *School Leadership and Management*. 8 (4), 337-352.

- Frost, D., & Roberts, A. (2009). *Teacher leadership in action*. Collaborative Action Research Network International Conference, Athens, Greece.
- Harris, A. and Muijs, D. (2003). *Teacher Leadership: principles and practice*. National College for School Leadership (NCSL).
- Katzenmeyer, M, & Moller, G. (2001). *Awakening the sleeping giant: Helping teacher develop As leaders*. (2nd ed) Thousand Oaks, CA: Corwin Press.
- Li, L.& Liu, Y. (2022). An integrated model of principal transformational leadership and Teacher leadership that is related to teacher self-efficacy and student academic Performance. *Asia Pacific Journal of Education*. 42 (4), 661-678.